

ӘОЖ-327

ОҢТҮСТІК ОСЕТИЯДАҒЫ ҚАРУЛЫ ҚАҚТЫҒЫС (2008)

Тулєпова Сара Рашидқызы

sara.tulep@gmail.com

Халықаралық қатынастар факультетінің «Халықаралық қатынастар»

кафедрасының 2 курс студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Джумадилова Г.М.

Коннект-талдау

Кіріспе: Осы талдауда мен Оңтүстік Осетиядағы қарулы қақтығыстар жайында және қандай тараптар қатысатыны жайлы қарастыратын боламын. Халықаралық реакциялар жіне одақтар жайында қоса талдап кетемін.

Тарихи дискурс:

2008 жылғы 8 тамызда таңертең (Мәскеу уақытымен сағат 9 — да), грузин әскерлері Цхинвала қаласын және ресейлік бітімгерлердің позицияларын артиллериялық атқылау басталғаннан бірнеше сағат өткен соң, Ресей "Грузияның Оңтүстік Осетияға қатысты агрессивті әрекеттеріне байланысты-қақтығыстың халықаралық мойындалған тарапы" зорлық-зомбылықты тоқтату бойынша бірлескен іс-қимыл жасау үшін БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің төтенше отырысын дереу шақыруды талап етті. Қауіпсіздік кеңесінің мүшелері бір пікірге келе алмады және Ресей ұсынған зорлық-зомбылықты дереу тоқтатуды талап ететін қарардың мәтінін қабылдамады. Сол күні АҚШ, Ұлыбритания, Еуропалық Одақ және НАТО Грузия мен Оңтүстік Осетияға қақтығыс аймағындағы әскери әрекеттерді тоқтатып, келіссөз үстеліне оралуға шақырды.

8 тамыздың кешінен бастап және бір ай бойы БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесі Грузиядағы жағдайды талқылау үшін бірнеше рет жиналды.

Еуропалық Кеңестің төрағасы, Франция президенті Николя Саркози үш элементтен тұратын дағдарыстан шығу жоспарын ұсынды: соғыс қимылдарын дереу тоқтату, Грузияның егемендігі мен аумақтық тұтастығын толық сақтау және соғыс басталғанға дейін статус-квоны қалпына келтіру. Медиацияның негізгі нәтижесі 12 тамызда алты қағидат туралы келісімге қол жеткізу болды, бұл соғыстың аяқталуына әкелді.

Реттеуге тартылған елдердің ұстанымдары мен мүдделері:

Жанжалға тартылған тараптар

Грузия

15 Тамызда Грузия президенті Михаил Саакашвили АҚШ Мемлекеттік хатшысы Кондолиза Райспен Бірге өткен баспасөз мәслихатында: "Грузия аумағының едәуір бөлігі шетелдік әскери оккупацияда қалады. < ... > Мен толық айқындықтың болуын атап өтуім керек: Грузияда бір ғана егемендік, Абхазияда бір ғана егемендік, Цхинвал аймағында бір ғана егемендік бар — бұл Грузия Үкіметінің, Грузия халқының, Грузияның көпұлтты халқының егемендігі. < ... > Тек Грузия Үкіметі өз аумағында қандай да бір өзге шетелдік күштің болуына төзуге немесе оған төзуге заңды құқыққа ие. < ... > Толық түсінікті болуы керек: Ресейдің нақты басып кіруі мүлде Оңтүстік Осетияға бағытталған емес. < ... > Нағыз қатыгез шабуылдың жалғыз мақсаты бар... — Грузия үкіметін құлату және Грузияны сәтсіз мемлекетке айналдыру және іс жүзінде оның тәуелсіздігін тоқтату. Мәселе біздің Оңтүстік Осетиядағы операциямызда емес. Оңтүстік Осетияда біз жүздеген басып кірген ресейлік танктерге және Ресей қолдаған жергілікті сепаратистерге қарсы өзін-өзі қорғауды жүзеге асырдық, олар, біріншіден, Ресей шенеуніктері болды, олардың барлығы дерлік. < ... > Қазір Прагадағы оқиғалардың мерейтойы. Орыстар тарихи түрде тамыз айында барлық адамдар, Өркениетті шешім қабылдаушылар демалыста болған кезде жаман істер жасайтын сияқты".

26 тамызда Ресейдің Оңтүстік Осетия мен Абхазияның тәуелсіздігін мойындауына байланысты Михаил Саакашвили мәлімдеме жасады, атап айтқанда: "Ресей Федерациясының әрекеттері — егеменді мемлекет — Грузия мемлекетін әскери жолмен қосу әрекеті. Бұл халықаралық құқықты тікелей бұзады және соңғы 60 жыл ішінде бейбітшілік, тұрақтылық пен тәртіпті қамтамасыз ететін халықаралық қауіпсіздік жүйесіне қол сұғады. Ресейдің бүгінгі шешімі оның Грузияға басып кіруі Еуропа картасын қайта құрудың кең, жоспарланған жоспарының бөлігі болғанын растайды. Бүгін Ресей бұрын қол қойған барлық шарттар мен келісімдерді бұзды. < ... > Абхазия мен Оңтүстік Осетия аймақтары халықаралық құқықпен Грузия шекарасында орналасқан деп танылған. Бүгінгі таңда Ресей Федерациясы көрші мемлекеттің шекараларын күшпен өзгерту үшін зорлық-зомбылықты, тікелей әскери агрессияны және этникалық тазартуды қолдануды күшейтуге тырысады. < ... > Бүгінде Ресей агрессор мемлекет ретінде әрекет ететіні бүкіл әлемге түсінікті".

Ресей

8 тамызда Ресей президенті Дмитрий Медведев Ресей Федерациясы Қауіпсіздік Кеңесінің шұғыл отырысында: "Оңтүстік Осетияда грузин әскерлері іс жүзінде ресейлік бітімгерлер мен бейбіт тұрғындарға қарсы агрессия жасады. Бейбіт адамдар, әйелдер, балалар, қарттар өледі, олардың көпшілігі Ресей Федерациясының азаматтары. Конституцияға және федералды заңға сәйкес, президент ретінде мен Ресей азаматтарының өмірі мен қадір-қасиетін қай жерде болмасын қорғауға міндеттімін". Ол сонымен бірге: "Ақымақ авантюраны... грузин басшылығы қабылдады. Ештеңе қалған жоқ, сонымен қатар, жауап беру үшін осы хамскую, мүлдем наглуую выходку".

14 тамызда Дмитрий Медведев Ресей "шынымен — мүмкін соңғы жылдары алғаш рет сырттан шабуыл жасаған азаматтарының мүдделерін қорғауға көшті" деді.

11 қыркүйекте Ресей үкіметінің басшысы Владимир Путин журналистерге: "осы этносаралық қақтығыстың шешімін табудың орнына, осы қақтығыстың тараптарының бірі — грузин — бұл агрессивті әрекеттерге итермеледі. Біз жауап беруге мәжбүр болдық. Немесе бұл жағдайда біз қанды мылжыңды сүртіп, басымызды иіп алуымыз керек болды ма? Сіз біздің

Солтүстік Кавказдағы жағдайды толығымен теңгерімсіздікке әкелгенімізді қалайсыз ба? Біз Оңтүстік Осетияны қорғадық-жаман. Олар қорғамас еді-олар Солтүстік Кавказдың тербелісіне екінші соққы алар еді. Ал, менмендіктің шегі жоқ!.. Сіз біз үшін тек қаламмен не қаладыңыз, не болды? Мен күш қолданудың жеткіліксіздігі туралы естідім. Бірақ танктер, ауыр артиллерия бізге қарсы қолданылған кезде, біз не істеуіміз керек?.. Олар тұмсықты дұрыс алады деп күту керек еді".

25 тамызда Ресей Федерациясының Мемлекеттік Думасы Ресей Федерациясының Президентіне Абхазия мен Оңтүстік Осетияның тәуелсіздігін мойындау туралы үндеу қабылдады. Бұл жобаға 450 депутаттың 447-і дауыс берді. Мемлекеттік Дума сонымен бірге Абхазия мен Оңтүстік Осетияны БҰҰ-ға мүше елдердің парламенттеріне мойындауға шақырды. Бұл үшін барлық 450 депутат дауыс берді. Федерация Кеңесі де Ресей президентіне Абхазия мен Оңтүстік Осетияның тәуелсіздігін мойындауға осындай үндеу жолдады.

26 тамызда Ресей Оңтүстік Осетия мен Абхазияның тәуелсіздігін ресми түрде мойындады.

18 қыркүйекте Ресейдің Сыртқы істер министрі С. Лавров Федерация Кеңесінің Халықаралық істер жөніндегі комитетінің кеңейтілген отырысында сөйлеген сөзінде: "Біз Грузияның Оңтүстік Осетияға қарсы агрессиясына халықаралық құқықтың негізгі принциптеріне, соның ішінде БҰҰ Жарғысының 51-бабы бойынша Өзін-өзі қорғау құқығына және осы қақтығысты реттеуге қатысты халықаралық бітімгершілік міндеттемелерімізге толықтай жауап бердік. < ... > Ресейдің осы екі республиканы мойындауы олардың қауіпсіздігін және бауырлас халықтарымыздың өмір сүруін қамтамасыз етудің жалғыз мүмкін шешімі болды, олар Гамсахурдия Үкіметінен бастап бірнеше рет пайда болған шовинистік бағытқа қарсы тұрды, ол югоосетинді Ресейге депортациялауға, абхаздар тұратын аумақты қысқартуға, аджарияны автономиядан айыруға шақырды. Бұл курс өз уақытында тоқтатылды, бірақ Михаил Саакашвили Гамсахурдия идеяларының лайықты ізбасары. Ол іс жүзінде мұғалімі мүмкін емес нәрсені жасауға тырысты. 8 тамызға қараған түні Оңтүстік Осетияға қарсы агрессия, бейбіт ұйықтап жатқан қаланы бомбалау және Абхазияға қарсы осындай блицкриг дайындау Грузияның қазіргі президентінің өзі өз мемлекетінің аумақтық тұтастығын кесіп өтті. < ... > Біз барлығымыз НАТО Кеңесінің Тбилисидегі демонстрациялық көшпелі отырысын көрдік, мұнда қосатын ештеңе жоқ. Менің ойымша, бұл өте қауіпті ойын. Егер ешкім нақты режимнің оған, ең алдымен әскери салада көрсеткен көмегін қалай қолданатыны туралы қорытынды жасамаса, онда бұл өкінішті".

АҚШ реакциясы

2008 жылдың 8 тамызында АҚШ Мемлекеттік хатшысы орынбасарының көмекшісі Мэтью Брайза: "күні бойы біз Тбилисидегі достарымызбен және Ресейдегі әріптестерімізбен жұмыс істедік. Зорлық-зомбылықты дереу тоқтату үшін бәрін жасаймыз. Ресей тарапы Цхинвалиді Қарулы әрекеттерді тоқтатуға көндіруге тырысты, бірақ Оңтүстік Осетия тарапы зорлық-зомбылық пен арандатуды жалғастыруға шешім қабылдады. Президент Саакашвили атысты тоқтату туралы жариялады, бұл өте оң қадам болды, бірақ біз осетин тарапы грузин ауылдарына оқ жаудырғанын білдік. Біз қазір жасай алатын нәрсе — барлық тараптарды отты тоқтатуға шақыру. Біз Грузия басшылығы өз азаматтарын қорғауы керек екенін түсінеміз, бірақ бұл жағдайда бастысы — атысты тоқтатып, сындарлы диалогты қалпына келтіру".

Сол күні АҚШ Мемлекеттік хатшысы Кондолиза Райс Ресей әскерлерін Оңтүстік Осетиядан кетуге шақырды: "біз Ресейді Грузияға әуе және зымыран шабуылдарын тоқтатуға, Грузияның аумақтық тұтастығын сақтауға және құрлық әскерлерін Грузия аумағынан шығаруға шақырамыз". АҚШ Мемлекеттік департаменті тез арада атысты тоқтату үшін өз өкілін Кавказға жіберу туралы жариялады.

9 тамызда Бейжінде журналистермен кездесуде АҚШ президенті Джордж Буш "Грузия — егемен мемлекет және оның аумақтық тұтастығы құрметтелуі керек" деді. Буш Ресейді

бомбалауды тоқтатуға және барлық тараптарды зорлық — зомбылықты тоқтатуға және 6 тамызда статус-квоны қалпына келтіруге шақырды.

10 тамызда АҚШ президентінің ұлттық қауіпсіздік жөніндегі кеңесшісінің орынбасары Джим Джеффри Ресей тарапынан Оңтүстік Осетия төңірегіндегі қақтығыстың одан әрі ушығуы ұзақ мерзімді перспективада Ресей-Америка қатынастарын едәуір қиындатуы мүмкін деді.

Украина Реакциясы

8 тамызда Украинаның Сыртқы істер министрлігі Оңтүстік Осетиядағы "жағдайдың одан әрі ушығуына", әсіресе "қақтығыс аймағындағы соғыс қимылдарының күшеюі бейбіт тұрғындар мен босқындардың құрбандықтарына әкеліп соқтырады" деп қатты алаңдаушылық білдірді және соғысушы тараптарды тез арада атысты тоқтатып, келіссөздер үстеліне отыруға шақырды. Украина сонымен бірге Грузияның аумақтық тұтастығы мен егемендігін қамтамасыз ету қажеттілігін және дипломатиялық әдістермен қантөгісті тоқтатуға дайын екенін мәлімдеді. Бұл мәлімдеме Ресейдің қосымша әскерлері Оңтүстік Осетияға жіберілгеннен кейін жасалды. сонымен қатар, Украинаның Сыртқы істер министрлігі Ресейді Оңтүстік Осетиядан өз әскерлерін шығаруға, "өз әрекеттерінде ұстамдылық танытуға және цхинвали сепаратистік режиміне өз өкілдерін келіссөз үстеліне қайтару мақсатында қажетті ықпал етуге" шақырды

9 тамызда Украина президенті Виктор Ющенко Тбилисиге Сыртқы істер министрінің орынбасары Константин Елисеевті "Грузия басшылығымен, ЕҚЫҰ және басқа да халықаралық ұйымдардың өкілдерімен консультациялар өткізу, сондай-ақ аймақтағы жағдайды зерттеу және қақтығысты бейбіт жолмен шешу жолдары туралы Украина позициясының негізгі элементтерін жеткізу үшін" арнайы өкілі ретінде жіберді. Украинаның үндеулеріне жауап ретінде Ресей СІМ Украина тарапы бейбіт тұрғындар мен ресейлік бітімгерлер арасындағы құрбандарға өкінбегенін айтты, алайда, ол Ресей Федерациясына наразылық білдіре бастады, дегенмен ол "соңғы кездері Грузия армиясын тістеріне құмар түрде қаруландырды", осылайша Грузия басшылығын этникалық тазартуға шақырды, сондықтан "басқаларға сабақ беруге моральдық құқығы жоқ, әсіресе оның рөлін талап етеді.реттеу".

10 тамызда Сыртқы істер министрі Владимир Огрызко жағдаймен танысу және ұрыс қимылдарын тезірек тоқтатуға көмектесу үшін Тбилисиге де барды. Сол күні Украина СІМ "Украина тарапы халықаралық құқық пен Украина заңнамасының нормаларына сәйкес, жоғарыда аталған әрекеттерге қатыса алатын Ресейдің Қара теңіз флотының кемелері мен кемелерінің қақтығысы шешілгенге дейін Украина аумағына оралуға тыйым салу құқығын өзіне қалдырады" деп мәлімдеді. Севастопольде орналасқан Ресей әскери-теңіз күштерінің әскери кемелері 9 тамызда теңізге шығып, Грузия жағалауына бет алды.

11 тамызда Украина президентінің Грузиядағы арнайы өкілі, Сыртқы істер министрінің орынбасары Константин Елисеев "Грузиядағы Ресей әскерлері бітімгершілік миссиясын орындамайды", бірақ "қарулы қақтығысқа" қатысады деп мәлімдеді. Оның айтуынша, қақтығыс аймағында болған кезде ол Оңтүстік Осетияда ешқандай этникалық тазартуды көрмеген-тек "қираған қала, бейбіт тұрғындар мен босқындар".

12 тамызда Виктор Ющенко Тбилисиге Польша, Литва, Эстония президенттерімен және Латвия премьер-министрімен бірге келіп, Грузия астанасының орталық алаңында 200 мыңыншы аудиторияның алдында сөз сөйлеп, Грузияның бостандық пен тәуелсіздікке құқығы бар екенін айтты: "біз сіздің егемендігіңізді, тәуелсіздігіңізді, аумақтық тұтастығыңызды растауға келдік".

Аналитикалық бөлім:

- ОБСЕ
- СНГ
- НАТО

8 тамызда Солтүстік Атлантика Шарты Ұйымының Бас хатшысы Яап де Хооп Схеффер грузин-осетин қақтығысы аймағындағы соғысушы тараптарды дереу соғысуды тоқтатып, бейбіт келіссөздерге оралуға шақырды. Сонымен бірге ол Одақтың "Кавказда тікелей рөл ойнауға" мандаты жоқ екенін мойындады»

- ООН

2008 жылдың 26 тамызында Ресей Абхазия мен Оңтүстік Осетияның тәуелсіздігін мойындады. Егер БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің 1838 (2008) және 1866 (2009) қарарлары Ресейдің Абхазия мен Оңтүстік Осетияның тәуелсіздігін мойындағаннан кейін БҰҰ-ның Грузиядағы бақылау миссиясының мандатын ұзартқан болса, "барлық мүше мемлекеттердің Грузияның егемендігіне, тәуелсіздігі мен аумақтық тұтастығына адалдығын" растайтын БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің 1808 (2008) қарарына сілтеме болса, онда 2009 жылдың маусым айында Ресей өзінің veto құқығын пайдаланып, Абхазия Республикасы мен оның шекараларының құжаттарында Грузия шекараларының өзгермейтіндігі туралы ұстанымды ұстанатын БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің басқа мүшелері үшін қолайсыз болып шықты. Бұл келіспеушіліктер 2009 жылдың 15 маусымынан бастап МОНГОНЫҢ қызметін тоқтатуға әкелді.

- ЕО

Қорытынды:

Әлемнің бірқатар елдерінде Грузияны қолдауға арналған акциялар мен митингілер өтті. Брюссельде Ресей елшілігін Грузиядан келген 200 иммигрант пикеттеді, сондай-ақ Ресейдің Еуропалық Одақ жанындағы Тұрақты өкілдігін пикеттеді. Грецияда грузин диаспорасы ұйымдастырған Ресейдің әрекеттеріне қарсы үш наразылық демонстрациясы өтті. Эстония мен Латвия тұрғындары Ресейдің әрекеттеріне наразылық білдірді. Украинада Ресей саясатына қарсы наразылық митингі өтті. Минскіде Грузияны қолдау акциясын "Малада Фронт" ұйымының белсенділері Ресей елшілігінде өткізді. Наразылық акциялары Нью-Йорк, Вена, Лондон, Ницца, Баку және әлемнің басқа қалаларында өтті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Совбез ООН соберется на экстренное заседание по Южной Осетии в 7 утра NEWSru 8 августа 2008
2. Живущие неопределённостью. Доклад Хьюман Райтс Вотч, 15.07.2011
3. Резолюция СБ ООН 858 (1993) от 24 августа 1993 года
4. Миссия Организации Объединенных Наций по наблюдению в Грузии (МООННГ)
5. Протокол 5951-го заседания СБ ООН (pdf) (недоступная ссылка — история). ООН (8 августа 2008). Дата обращения: 8 сентября 2008. (недоступная ссылка)
6. Совет Безопасности ООН провёл экстренное заседание, посвящённое ситуации в Грузии. Центр новостей ООН (8 августа 2008). Дата обращения: 18 августа 2008. Архивировано 26 января 2011 года.
7. Протокол 5953-го заседания СБ ООН (pdf) (недоступная ссылка — история). ООН (10 августа 2008). Дата обращения: 9 сентября 2008. (недоступная ссылка)
8. В воскресенье состоялось очередное заседание Совета Безопасности, посвящённое конфликту в Южной Осетии. Центр новостей ООН (11 августа 2008). Дата обращения: 18 августа 2008. Архивировано 16 марта 2012 года.
9. Пан Ги Мун призвал к выводу российских и грузинских войск из Южной Осетии. Центр новостей ООН (11 августа 2008). Дата обращения: 18 августа 2008. Архивировано 16 марта 2012 года.
10. Резолюция 1866 (2009), принятая Советом Безопасности на его 6082-м заседании 13 февраля 2009 года // ООН